

Voorwoord

Ik weet het, de tweede nieuwsbrief is wel extra lang uitgebleven. Dit heeft alles te maken met de overschakeling naar Word 2007. Het bleek minder evident dan verwacht om de omzetting naar een PDF-bestand op dezelfde kwaliteitsvolle manier te doen als bij Word 2003. Na heel wat proberen en het overschakelen naar een nieuw omzettingsprogramma is het mij dan uiteindelijk toch gelukt. Het resultaat ligt hier voor jullie. Dank trouwens voor de vele bezorgde reacties in verband met het zo lang uitblijven van de nieuwsbrief.

In deze nieuwsbrief heb ik het nu even niet over de nieuwe AVI-niveaus. Ik werk volop aan een tekst die een reactie moet zijn op de stelling dat men in Vlaanderen beter bij de 9 oude AVI-niveaus blijft, een stelling waar ik helemaal niet achter sta, om verschillende redenen. Deze stelling werd al aangekondigd en zal binnenkort op schrift verspreid worden. Ik probeer tegen dan mijn antwoord klaar te hebben, een antwoord dat ik zal staven met onderbouwde argumenten die ik in mijn opzoekingswerk tegenkwam. Je begrijpt dat ik nog even niet in mijn kaarten laat kijken. In deze tekst zal ik ook mijn visie geven op de manier waarop de nieuwe AVI-niveaus in Vlaanderen kunnen ingevoerd worden.

Ik kreeg ook de vraag om mijn nieuwsbrief actiever bekend te maken. Blijkbaar is hij nog helemaal niet gekend in bepaalde regio's. Ik kan op deze vraag echt niet ingaan omdat de tijd ervoor mij nu eenmaal ontbreekt. De nieuwsbrief zal het moeten blijven hebben van de spontane verspreiding en de mond-aan-mondreclame. Ik hoop dat men daar begrip kan voor opbrengen.

Ik blijf jullie vragen mij materiaal op te sturen voor de *Sticordibank*. Deze haalt sinds 1 september 2008 een gemiddeld aantal unieke bezoekers van 44 per dag, wat voor een dergelijk specifiek initiatief helemaal niet zo slecht is. Dat er nog heel veel materiaal beschikbaar is, heb ik gemerkt op mijn gerichte zoektochten op het Internet. Op heel wat websites van scholen zag ik interessante materialen staan. Ik zou die zomaar kunnen wegplukken en op de *Sticordibank* plaatsen, maar ik wil sportief blijven. De toegang tot de *Sticordibank* reserveren enkel voor de mensen die bijdragen leveren (zoals ik op verschillende andere websites zag die materialen uitwisselen) wil ik voorlopig nog niet doen. Dit gaat in tegen mijn visie op een vrij toegankelijk onderwijsplatform dat ik met de nieuwsbrief en de aanverwante websites wil realiseren. Voor wie de *Sticordibank* nog niet kent of nog niet bekeken heeft, hier nog eens het juiste adres: <http://sticordibank.wikispaces.com>. Ik blijf hopen op jullie actieve inbreng.

Omdat deze nieuwsbrief ook meer en meer gelezen wordt door mensen uit de basiseducatie en het volwassenenonderwijs, wil ik in de toekomst ook gericht aan hen denken bij het opstellen ervan. In dit nummer bespreek ik dan ook een Amerikaans artikel over het bevorderen van de motivatie bij (jong)volwassenen die leren lezen.

*Ik houd van de mens die kwistig omgaat met zichzelf,
die geen dank wil en geeft omdat hijzelf iets kreeg:
Immers hij schenkt voortdurend
en is niet zuinig op zichzelf*

(Friedrich Nietzsche)

Lieven

Efficiënt spreken met ouders

Je kent ze wel, die oudercontacten. Je voorziet 10 tot 15 minuten per kind, en merkt na een uurtje dat je al hopeloos achter zit op jouw schema. Of je voelt je erg ongemakkelijk omdat je geen respons krijgt van de ouders die recht voor jou zitten

58

Jaargang 8

Oktober 2008

Lieven Coppens

nieuwsbrief.leren@gmail.com

Nieuwsbrief leren

Leren en studeren thuis en op school

www.nieuwsbriefleren.be

en alleen maar afwachtend luisteren. Misschien erger je jezelf wel eens aan het feit dat bepaalde ouders nu net over andere dingen met jou willen praten dan datgene wat jij hen nu echt wel te vertellen hebt.

Bij het Nederlandse CPS vond ik een instrument dat een oplossing kan bieden voor al deze ongemakken of ergernissen: de *Kijklijst Basisschool*¹.

De *Kijklijst Basisschool* is een methodiek die de samenwerking tussen school en ouders wil bevorderen. Omdat de auteurs er zich van bewust zijn dat ze allebei het beste voorhebben met een kind, maar elkaar soms niet vinden in hun bezorgdheid. Dit omdat ze het kind anders ervaren, omdat een kind thuis vaak anders is dan op school. Het is voor het kind belangrijk dat deze kennis zo goed mogelijk uitgewisseld wordt.

In de *Kijklijst Basisschool* gaat men er van uit dat de ontwikkelingskansen van een kind niet alleen bepaald worden door zijn leervermogen, maar ook door zijn welbevinden en betrokkenheid, zijn leerstijl, zijn persoonlijkheid en de waarden en normen van de school. Met deze *Kijklijst* krijgen de ouders en de school eenzelfde bril opgezet waardoor ze op dezelfde manier naar de ontwikkeling van het kind kijken.

De *Kijklijst Basisonderwijs* heeft een bereik van groep 1 tot en met 8 (in Vlaanderen van de 2^e kleuterklas tot het zesde leerjaar). Ouders en leerkracht geven op deze *Kijklijst* aan hoe ze tegen de ontwikkeling van het kind aankijken. Per leerjaar zijn de thema's waarnaar gekeken wordt anders: die thema's staan centraal die op die bepaalde leeftijd belangrijk zijn.

Ter voorbereiding van het oudercontact vullen de ouders en de leerkracht de *Kijklijst Basisonderwijs* in. Voor leerlingen uit groep 8 (6^e leerjaar) kunnen de ouders dat samen met het kind doen. Op het oudercontact zelf vormen deze ingevulde lijsten de leidraad voor het gesprek. Hierdoor hebben ouders en leerkrachten het over dezelfde onderwerpen, is de inbreng van alle partners evenwaardig en gebruikt men dezelfde woordenschat. Vanuit dit gesprek worden dan samenwerkingsafspraken gemaakt over de verdere begeleiding van het kind. Deze samenwerkingsafspraken kunnen eventueel vastgelegd worden in een soort contract. Dit laatste maakt een betere opvolging en bijsturing mogelijk.

Zoals eerder gezegd zijn er per groep of leerjaar enkele specifieke thema's vastgelegd. Je vindt ze terug in het onderstaande schema:

Groep (NL)	Leerjaar (VL)	Thema's
1	2 ^e kleuterklas	<ul style="list-style-type: none"> • Persoonlijkheid: hoe is dit kind? • Het is mogelijk om de gegevens uit de peuterspeelzaal of de 1^e kleuterklas hier bij in rekening te nemen.
2	3 ^e kleuterklas	<ul style="list-style-type: none"> • Welbevinden en betrokkenheid: hoe voelt het kind zich op school? • Wat zijn de favoriete bezigheden van het kind? • Hoe is de mondelinge taalvaardigheid? • Is er sprake van beginnende geletterdheid?
3	1 ^e leerjaar	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe gaat het met het kind voor lezen, schrijven en rekenen? • Hoe is de mondelinge taalvaardigheid? • Hoe gaat het met technisch lezen en schrijven? • Hoe gaat het met begrijpend lezen en schrijven? • Hoe gaat het met rekenen?
4	2 ^e leerjaar	<ul style="list-style-type: none"> • Waarden en normen: wat is er belangrijk? • Hoe gaat het met rekenen en taal?
5	3 ^e leerjaar	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe gaat het met de leerstofoverstijgende vaardigheden? • Welke steun en begeleiding kunnen we nog bieden?
6	4 ^e leerjaar	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe gaat het met rekenen en taal? • Stellen er zich problemen qua gedrag? • Hoe ver staat het met de zelfredzaamheid?
7	5 ^e leerjaar	<ul style="list-style-type: none"> • Welke leerstijlen passen bij het kind? • Welke verwachtingen hebben we van het kind? • Wat vindt het kind zelf leuk?
8	6 ^e leerjaar	<ul style="list-style-type: none"> • Voor welke vakken heeft het kind belangstelling? • In welke sectoren zou het kind later willen werken? • Voor welk soort werk heeft het kind belangstelling?

¹ HOGEBOOM B., DIJKHUIZEN M., *Kijklijst basisschool*, CPS onderwijsontwikkeling en advies in samenwerking met Kobalt, Amersfoort, 2004, CD-rom, ISBN-13: 978-90-6508-520-7. Te bestellen via <http://www.cps.nl> of bij CPS Infodesk, telefoon + 31 33 453 43 44, e-mail: infodesk@cps.nl. Bestelnummer: 32141, prijs: € 14,50

Op elke kijklijst is er ruimte voorzien om bij de voorbereiding de punten die men wil bespreken neer te schrijven.

Ook de structuur van een oudergesprek aan de hand van de ingevulde lijsten ligt vast:

1. De overeenkomsten vaststellen;
2. De verschillen vaststellen;
3. Het noemen van een aantal positieve punten van het kind;
4. Bespreekpunten inventariseren van ouders en leerkracht;
5. Het samen uitkiezen van enkele bespreekpunten;
6. Bespreken.

Bij de bespreking zelf zijn er een viertal centrale vragen die het inhoudelijke aspect van de bespreking helpen bewaken:

1. Wat is er aan de hand?
2. Moet er iets veranderen in prestaties of gedrag?
3. Welke prestaties en welk gedrag wensen we?
4. Hoe kunnen we de ontwikkeling van het kind stimuleren?

Voor elke groep of leerjaar is er bij de lijsten een toelichting voor de leerkracht voorzien. In deze toelichting vindt hij een beknopte uitleg over de werkwijze en een aantal tips om het gesprek op een goede manier te laten verlopen.

Het is de bedoeling dat de lijsten die door de leerkracht werden ingevuld en de formele verslagen in het leerlingendossier terecht komen en met de leerling van jaar tot jaar meegaan.

Deze methodiek sprak mij onmiddellijk sterk aan, niet in het minst omdat hij een zeer goed instrument kan zijn om de verschillende uitgangspunten van het handelingsgerichte werken te bewaken en mee te realiseren. We kunnen immers van de *Kijkwijzer Basisonderwijs* zeggen dat hij:

- systematisch en transparant is;
- doelgericht is;
- gericht is op een constructieve samenwerking;
- de onderwijsbehoeften van het kind en de ondersteuningsbehoeften van leerkrachten en ouders centraal stelt;
- aandacht heeft voor de positieve factoren bij het kind;
- rekening houdt met een aantal transactionele aspecten.

De *Kijkwijzer* houdt rekening met de drie kernaspecten zoals we die ook in het ervaringsgericht onderwijs terugvinden, namelijk het welbevinden, de betrokkenheid en de competenties. In die zin kun je hem ook zien als een belangrijk deelinstrument van een goed werkend kindvolgsysteem

Boven alles vind ik deze methodiek zeer goed omdat hij bewust vertrekt vanuit de ervaringsdeskundigheid van de ouders. Wat niet wegneemt dat bepaalde ouders uit minder kansrijke milieus of ouders die het Nederlands niet goed beheersen geholpen zullen moeten worden bij het invullen van de *Kijkwijzer*. Zelfs als men de methodiek niet onmiddellijk zou toepassen op de eigen school, kan hij toch zeer inspirerend zijn voor leerkrachten die de eigen oudercontacten anders willen aanpakken. De prijs van de Cd-rom bewijst alvast dat kwaliteit niet altijd duur hoeft te zijn.

Studiemotivatie en engagement bij (jong)volwassen leerlingen

Via de website <http://www.adlit.org> kwam ik terecht bij een interessant artikel¹. Het zal zeker de mensen uit de basiseducatie en het volwassenenonderwijs aanspreken, maar bevat ook voldoende inhoud die andere leerkrachten kunnen boeien.

Het uitgangspunt van het hele artikel ligt in het volgende citaat vastgelegd:

---

¹ US DEPARTMENT OF EDUCATION, *Student Motivation and Engagement in Literacy Learning*. Zie voor het volledige artikel <http://www.adlit.org/article/27759>.

Om de geletterdheid van volwassenen te stimuleren zouden leerkrachten strategieën moeten gebruiken om de motivatie om te lezen en het engagement in het leerproces bij de studenten te verhogen. Ze zouden het vertrouwen van de studenten in hun vaardigheid om inhoudelijke teksten te lezen en er uit te leren moeten helpen opbouwen. Ze zouden een ondersteunende omgeving moeten scheppen die fouten ziet als groeimogelijkheden, zelfbepaling stimuleert en informele feedback geeft over het gebruik van verschillende leesstrategieën en hoe deze kunnen aangepast worden aan specifieke situaties. Diezelfde leerkrachten zouden de ervaringen met geletterdheid meer moeten afstemmen op de interesses van hun leerlingen, het dagdagelijkse leven of belangrijke actuele gebeurtenissen.

Het artikel haalt de volgende vier mogelijkheden aan:

- Stel betekenisvolle en uitdagende doelen in verband met de kernideeën van een bepaald onderwerp enerzijds en de specifieke leerprocessen die de studenten daarvoor hanteren anderzijds:
  - Volg de vooruitgang van de studenten bij het begrijpend lezen.
  - Zorg dat je meer invloed krijgt op de denkprocessen van de student die relevant zijn voor een bepaalde discipline.
  - Geef de studenten zeer expliciete feedback.
- Zorg voor een positieve leeromgeving die de zelfstandigheid van de leerling bij het studeren in het vooruitzicht stelt:
  - Laat de studenten enkele bijkomende boeken en lees- of schrijfactiviteiten zelf kiezen.
  - Moedig de studenten aan om zelf beslissingen te nemen in verband met inhouden, communicatievormen en te gebruiken materialen.
- Zorg voor leeservaringen die zeer sterk aansluiten bij de interesses van de studenten, het dagdagelijkse leven en belangrijke gebeurtenissen uit de actualiteit.
  - Zoek mogelijkheden om de activiteiten binnen en buiten de klas met elkaar in aanraking te brengen.
  - Leef je in in de leefwereld van jouw studenten zodat je te weten komt wat zij belangrijk vinden en waarom. Gebruik deze kennis om jouw lessen nog relevanter voor hen te maken.
- Bouw een aantal instructievoorwaarden in, zoals het door de student zelf bepalen van te behalen doelen, zelfgestuurd leren of leren in samenwerking met anderen:
  - Leg verbanden tussen verschillende vakgebieden.
  - Leg verbanden tussen verschillende leerstrategieën, zoals het zoeken, begrijpen, interpreteren, samenstellen en onderwijzen van kennis.
  - Leg verbanden tussen klasactiviteiten die de motivatie en de sociale en cognitieve ontwikkeling bevorderen.

Bij dit alles is het belangrijk dat de leerkracht zich bewust is en blijft van een aantal valkuilen en hinderpalen, en die weet aan te pakken. Het artikel geeft een aantal voorbeelden:

- De overtuiging dat motiverende activiteiten de studenten altijd moeten aanspreken en daardoor activiteiten organiseren waarbij het plezier en niet het leren en de leeropbrengst en leervorderingen centraal staan. Hier ligt het spanningsveld tussen extrinsieke en intrinsieke motivatie.
- De overtuiging van studenten dat studieboeken per definitie saai zijn en veel te moeilijk om te begrijpen. Dit kan opgelost worden door de studenten aanvullende materialen te geven die hen helpen om de leerstof beter te verwerken en te begrijpen.
- Het feit dat sommige vakleerkrachten zich te weinig realiseren dat het aanleren van goede leesstrategieën en denkprocessen zoals deze door ervaren lezers aangewend worden belangrijk is en de betrokkenheid van de studenten op de leerstof verhoogt. Veel vakleerkrachten slagen er niet in om die lees- en schrijfactiviteiten die belangrijk zijn voor het studeren van hun vak te benadrukken, zodat ze niet leren lezen of schrijven als bijvoorbeeld een historicus, wetenschapper, en dergelijke. Dit terwijl iedere vakleerkracht in staat moet zijn om de studenten aan te leren hoe de leerinhouden moeten verwerkt worden. Een belangrijk middel dat hier kan toe bijdragen is om de student te laten verwoorden hoe hij de leerstof verwerkt en betekenis geeft.
- Jongvolwassen studenten die niet goed kunnen lezen, verwachten niet dat ze in klas goed zullen presteren. Leerkrachten zouden verschillende leerervaringen moeten scheppen waarbinnen hun studenten succes ervaren en vertrouwen kunnen opbouwen in hun mogelijkheid om op een hoog niveau te lezen, te schrijven en te denken.

Voor meer informatie verwijst ik naar het artikel zelf.